

Hatbrott

Rättslig vägledning 2022:11
Utvecklingscentrum
Mars 2022
Uppdaterad juni 2026

Innehållsförteckning

1	Inledning och definition	4
2	Hets mot folkgrupp.....	5
2.1	Allmänt om hets mot folkgrupp	5
2.2	Uttalande eller annat meddelande som sprids	6
2.3	Uppmaning till våld, hot eller uttryck för missaktning	8
2.3.1	Särskilt om rasistiska symboler	9
2.3.2	Särskilt om religiösa skrifter och symboler	9
2.4	Personkretsen.....	10
2.4.1	Folkgrupp eller annan sådan grupp	10
2.4.2	Enskilda personer i en skyddad grupp	10
2.5	Förnekande, ursäktande eller uppenbart förringande av folkmord m.m.....	11
2.5.1	Förnekar, ursäktar eller uppenbart förringar.....	11
2.5.2	Internationella brott som fastställts av domstol	12
2.5.3	Ägnat att uppmana till våld, hota eller uttrycka missaktning	13
2.6	Hets mot folkgrupp i relation till yttrandefriheten i regeringsformen eller Europakonventionen.....	13
2.6.1	Avvägningen	14
2.6.2	Avvägningen i rättstillämpningen	14
2.7	Rättsfall som behandlar hets mot folkgrupp i relation till yttrandefriheten	16
2.7.1	Högsta domstolen	16
2.7.2	Europadomstolen.....	17
2.8	Medhjälp till hets mot folkgrupp.....	17
2.9	Brottstid och preskription	18
2.10	Ringa och grov hets mot folkgrupp.....	18
2.11	Konkurrensfrågor	18
2.12	Förhållandet till JK.....	19
3	Straffskärpningsregeln	21
3.1	Bestämmelsen	21
3.2	Personkretsen.....	21
3.3	Motiv för brottet.....	22
3.4	Straffskärpningsregeln vid förundersökning och åtal	22
3.5	Straffskärpningsregeln i domstolspraxis	23

3.6	Övriga skäl att utreda motivet.....	24
3.6.1	Utvisning	24
3.6.2	Skadestånd.....	24
3.6.3	Rubricering	24
4	Förtal och förolämpning med hatbrottsmotiv	26
4.1	Åtalsprövningsregeln.....	26
4.2	Relation till annan brottslighet	27
5	Olaga diskriminering.....	28
5.1	Allmänt om olaga diskriminering.....	28
5.2	Diskriminering.....	28
5.3	Diskrimineringsgrunderna	28
5.4	Förhållande till DO och diskrimineringslagen.....	29
6	Hatbrott på nätet.....	30
6.1	Allmänt om hatbrott på nätet	30
6.2	Angående BBS-lagen	30
6.2.1	Tillhandahållarens uppsiktsplikt och straffansvar	30
6.2.2	Upsiktsplikten gäller inte vissa förmedlingstjänster	31
6.2.3	Praxis.....	32
7	Kom ihåg-lista vid hatbrott	33
7.1	Förundersökningen i allmänhet	33
7.2	Inledande åtgärder	33
7.3	Åtgärder vid brott på sociala medier.....	34
7.4	Målsäganden och målsägandebiträde	35
7.5	Utred motivet – utred gärningspersonen.....	36
7.6	Särskilt om straffskärpningsregeln	37

Den här rättsliga vägledningen har uppdaterats i juni 2026 bland annat med anledning av ändringar av brottet hets mot folkgrupp (se närmare under kapitel 1) och brott mot BBS-lagen samt det tillkommande straffvärdehöjande motivet kränkning på grund av kön.

1 Inledning och definition

Begreppet hatbrott har sin grund i de brott som begicks under andra världskriget. FN:s allmänna förklaringar av de mänskliga rättigheterna från 1948 slog fast människors lika värde och rättigheter. Särbehandling och diskriminering på grund av ras och etnicitet skulle motverkas.

Den svenska lagstiftningen var inledningsvis inriktad på att ge skydd för grupper och personer som blev utsatta på grund av rasistiska, etniska eller religiösa skäl. Skyddet har därefter utvidgats till att avse sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck samt kön.¹

Enligt den *definition* som blivit vedertagen omfattar begreppet hatbrott i svensk rätt idag följande bestämmelser

- hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § brottsbalken (BrB)
- olaga diskriminering i 16 kap. 9 § BrB
- straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 § p. 7 BrB samt
- förtal och förolämpning med hatbrottsmotiv.

I [kapitel 2](#) presenteras reglerna om *hets mot folkgrupp*. Kapitlet berör särskilt avvägningen mellan hets mot folkgrupp och yttrandefriheten. I [kapitel 3](#) redogörs för *straffskärpningsregeln* i 29 kap. 2 § p. 7 BrB.

[Kapitel 4](#) innehåller en kort beskrivning av *förtal och förolämpning* med hatbrottsmotiv. [Kapitel 5](#) behandlar reglerna om *olaga diskriminering* och tar även upp relationen till diskrimineringsombudsmannen (DO).

I [kapitel 6](#) finns en beskrivning av de särskilda frågor som kan uppstå vid utredningar om *hatbrott på nätet* och genomgång av lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor (BBS-lagen).

Vägledningen avslutas med [kapitel 7](#) som innehåller en *kom ihåg-lista* vid förundersökningar angående hatbrott.

Från den 1 juli 2024 har bestämmelsen om *hets mot folkgrupp* förtydligats och utvidgats. Uppmaning till våld samt förnekande m.m. av Förintelsen och vissa andra internationella brott är nu uttryckligen kriminaliserat. Numera omfattas även enskilda personer inom de skyddade grupperna, vilket innebär att personer som utsätts för hets mot folkgrupp kan få ställning som målsägande.

¹ Skyddet för kön omfattas av straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 § 7 BrB men inte av bestämmelsen om hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § BrB.

2 Hets mot folkgrupp

Vid bedömningen av om en gärning utgör hets mot folkgrupp måste åklagaren ta ställning till och tänka på följande frågor/omständigheter:

- Har meddelandet spridits på ett sätt som föreskrivs för straffansvar i 16 kap. 8 § BrB? Se [avsnitt 2.2](#).
- Uttrycker meddelandet sådan uppmaning till våld, sådant hot eller missaktning som avses i paragrafens första stycke? Se [avsnitt 2.3](#).
- Har uppmaningen till våld, hotet eller missaktningen riktats mot en skyddad grupp eller en enskild i en sådan grupp? Se [avsnitt 2.4](#).
- Förnekar, ursäktar eller uppenbart förringar meddelandet sådana internationella brott som avses i paragrafens andra stycke? Se [avsnitt 2.5](#).
- Strider en tillämpning av bestämmelsen mot yttrandefriheten i regeringsformen eller Europakonventionen? Se [avsnitt 2.6](#).
- Har meddelandet skett i tryckt skrift, på internet eller annat medium och omfattas det av JK:s exklusiva kompetens? Se [avsnitt 2.12](#).
- Om ett meddelande som uppenbart utgör hets mot folkgrupp lagts ut på en elektronisk anslagstavla kan man överväga att väcka åtal mot tillhandahållaren av anslagstavlan enligt BBS-lagen, se [avsnitt 6.2](#).
- Hets mot folkgrupp är inte ett artbrott och är inte heller perdurerande.

2.1 Allmänt om hets mot folkgrupp

För hets mot folkgrupp döms den som i uttalande eller i annat meddelande som sprids uppmanar till våld mot, hotar eller uttrycker missaktning för en folkgrupp eller annan sådan grupp av personer eller en enskild i någon av dessa grupper med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck (16 kap. 8 § BrB).

Brottet hets mot folkgrupp enligt 16 kap. 8 § första stycket BrB är alltså uppbyggt av tre rekvisit:

- uttalande eller annat meddelande som sprids
- uppmaning till våld mot, hot eller uttryck för missaktning
- folkgrupp eller annan sådan grupp eller en enskild i någon av dessa grupper, med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck.

Den 1 juli 2024 utvidgades även straffbestämmelsens tillämpningsområde genom en uttrycklig kriminalisering av förnekande, ursäktande och uppenbart förringande av vissa internationella brott, när gärningen är ägnad att uppmåna till våld mot, hota eller uttrycka missaktning.

Brottet hets mot folkgrupp enligt *16 kap. 8 § andra stycket BrB* är uppbyggt av fem rekvisit:

- uttalande eller annat meddelande som sprids
- förnekelse, ursäktande eller uppenbart förringande av folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser eller aggressionsbrott
- det internationella brottet ska vara fastställt i ett lagakraftvunnet avgörande från svensk eller internationell domstol
- ägnad att uppmåna till våld mot, hota eller uttrycka missaktning
- folkgrupp eller annan sådan grupp eller enskild i någon av de grupper som avses i första stycket.

I avsnitten nedan redogörs närmare för rekvisiten och hur de ska tolkas. I [avsnitt 2.6](#) behandlas den avvägning som måste göras mellan bestämmelsen om hets mot folkgrupp och yttrandefriheten.

2.2 Uttalande eller annat meddelande som sprids

Förutom muntliga och skriftliga meddelanden omfattas även gester, tecken, märken, bilder och liknande uttryck av begreppet uttalande eller meddelande. I rättspraxis har t.ex. en Hitlerhälsning bedömts som hets mot folkgrupp. Även bärandet av emblem eller kläder förknippade med t.ex. nazismen kan vara att se som ett meddelande. HD skriver i "De otillåtna märkena" NJA 1996 s. 577 att om emblemet eller klädseln otvetydigt ger en koppling till en viss åsiktsriktning är det befogat att se det som ett meddelande i lagens mening.

För att ett yttrande ska anses spritt ska det ha kunnat uppfattas av fler än ett fåtal. I förarbetena står det att meddelandet ska ha lämnat den helt privata sfären men att det inte krävs att meddelandet/uttalandet görs offentligt eller bland allmänheten.² Även yttranden inom slutna sällskap omfattas.

Det är tillräckligt att meddelandet gjorts tillgängligt för gruppen för att meddelandet ska anses spritt. Det uppställs således endast krav på att meddelandet *kunnat* uppfattas av gruppen. I "Uttalandena på bussen" NJA 1999 s. 702 slår HD fast att ett skriftligt meddelande är spritt om det gjorts tillgängligt för en större grupp personer. Personerna som kunnat ta del av meddelandet behöver dock inte rent faktiskt ha tagit del av det. På samma sätt ska munt-

² Prop. 1986/87:151 s. 109 f.

liga meddelanden ha varit av den karaktären att de kunnat uppfattas av en samling personer. Om personerna faktiskt lyssnat saknar betydelse. I avgörandet hade ett uttalande gjorts på en buss inför fyra personer. Det var inte visat att uttalandet hade uppfattats eller kunnat uppfattas av fler än dem. Eftersom yttrandet endast kunnat uppfattas av fyra personer (inte fler än ett fåtal) ansågs det inte spritt.

I rättsfallet RH 2000:72 ansåg hovrätten att uttalanden som nått ett tiotal personer var spridda i den mening som avses i straffbestämmelsen.

Även praxis gällande olaga integritetsintrång kan vara relevant när det gäller bedömningen av spridning. Hovrätten för Västra Sverige har ansett att en grupp om sex personer inte var tillräckligt stor för att rymma fler än ett fåtal och att någon spridning därför inte hade skett.³ Även Svea hovrätt har ansett att sex personer inte var tillräckligt för att det skulle vara fråga om spridning.⁴ Göta hovrätt har ansett att en krets om sju personer var tillräcklig för att spridningskravet skulle vara uppfyllt.⁵

”Kommentaren i Facebookgruppen” NJA 2020 s. 1083 rör en kommentar som gjorts tillgänglig på internet via en Facebookgrupp. HD menade att den tilltalade gjort kommentaren tillgänglig för en obestämd krets personer och att det fanns risk för en i princip okontrollerad spridning eftersom den gjorts tillgänglig på internet. Det saknade betydelse för bedömningen hur många som faktiskt tagit del av kommentaren. Utifrån HD:s resonemang bör uttalanden på internet i regel anses som spridda. Mot bakgrund av den spridning meddelanden på internet kan få bör de inte heller bedömas som ringa. Vid en genomgång av hovrättspraxis är det dessutom Utvecklings-centrums uppfattning att domstolarna mycket sällan dömer för ringa brott i dessa fall.

I RH 1998:77 dömdes en person för hets mot folkgrupp för att ha promenerat på en inte helt avsidig gata i Helsingborg bärandes en armbindel med en nazistisk symbol. Enligt hovrätten kunde det förväntas finnas personer ute på gatorna och den tilltalade hade inte själv kontroll över vilka personer som tog del av meddelandet. Ett motsvarande resonemang förde hovrätten i RH 2000:72 där det ansågs uppenbart att ett yttrande som bestod i att en person skrikit ”sieg heil” kunnat uppfattas av boende i närheten.

Ett uttalande kan spridas av såväl den som gör uttalandet som den som sprider det vidare.

Skulle inte spridningsrekvisitet vara uppfyllt kan uttalandet ändå utgöra ett brott, t.ex. förolämpning.

³ Hovrätten för Västra Sverige 2022-10-24 i mål B 6854-21.

⁴ Svea hovrätt 2024-11-08 i mål B 12451-24.

⁵ Göta hovrätt 2020-11-13 i mål B 2875-20.

2.3 Uppmaning till våld mot, hot eller uttryck för missaktning

Rekvisitet *uppmantar till våld* kan tolkas med stöd av bestämmelsen om uppmaning i 16 kap. 5 § BrB. Med våld avses här inte enbart fysiskt våld mot person, såsom misshandel, utan även lindrigare former av våldsanvändning omfattas (jfr bestämmelsen om olaga tvång i 4 kap. 4 § BrB).

Även lovprisande av våld kan i vissa fall utgöra en indirekt uppmaning till våld (NJA II 1948 s. 351 och NJA 1982 s. 128). En sådan tolkning ska dock ske med stor försiktighet. Om ett lovprisande inte bedöms som en uppmaning till våld, kan uttalandet eller meddelandet i stället utgöra hot eller missaktning och därmed vara straffbart som hets mot folkgrupp på någon av dessa grunder.

Med *hot* avses även andra hot än de som är straffbelagda i 4 kap. 5 § BrB som olaga hot eller i 4 kap. 4 § BrB som olaga tvång, således hot i en vidare, mer allmängiltig bemärkelse.

Med *missaktning* avses förtal och smädelser men även kränkande omdömen, såsom uttalanden och andra meddelanden som är nedsättande eller förnedrande för en viss folkgrupp.⁶ Även indirekta uttryck för missaktning omfattas. Utanför det straffbara området faller meddelanden som kan ses som saklig kritik.⁷ I förarbetena uttrycks detta som att straffansvar endast kommer i fråga om det är fullt klart att gränsen för en saklig och vederhäftig diskussion om gruppen är överskriden.⁸ Eftersom straffbestämmelsen innebär en begränsning av yttrandefriheten ska den enligt HD tolkas restriktivt.⁹

Bedömningen av om ett visst meddelande utgör hets mot folkgrupp ska ske utifrån sammanhanget och motiven för gärningen. Innehållet ska vid en objektiv bedömning framstå som hot eller uttryck för missaktning. Meddelandet ska bedömas med utgångspunkt i det budskap det förmedlar snarare än genom en textkritisk granskning av de exakta ordalagen. Centralt för prövningen är hur en mottagare har haft anledning att uppfatta innehållet.¹⁰

Frågan om vad som är uttryck för missaktning prövades i NJA 1982 s. 128. En person hade satt upp en skylt vid infarten till en campingplats. På skylten stod det att zigenare inte fick beträda campingplatsen. Gärningen bedömdes som hets mot folkgrupp trots att den inte uttryckligen innehöll något kränkande omdöme om romer. Enligt HD uttryckte skylten indirekt ett om-

⁶ "Anförandet i fullmäktige" NJA 2023 s. 246.

⁷ "Kommentaren i Facebookgruppen" NJA 2020 s. 1083 p. 7.

⁸ Prop. 2001/02:59 s. 14.

⁹ "Kommentaren i Facebookgruppen" NJA 2020 s. 1083 p. 5.

¹⁰ Prop. 2017/18:59 s. 41 och "Kommentaren i Facebookgruppen" NJA 2020 s. 1083 p. 6.

döme om romers egenskaper och uppträdande som måste anses nedsättande för gruppens anseende.

I dokumentet [Praxissammanställning](#) redogörs för exempel på uttalanden som av hovrätterna har bedömts utgöra hot eller missaktning. Notera dock att sammanhanget har betydelse.

2.3.1 Särskilt om rasistiska symboler

Såsom nämns i [avsnitt 2.2](#) kan även emblem och kläder vara att anse som ett meddelande i lagens mening. I ”De otillåtna märkena” NJA 1996 s. 577 hade den tilltalade på allmän plats bl.a. burit symbolerna keltekrans, örn med lagerkrans samt odalruna med livets träd. HD ansåg att örnen med lagerkrans, genom sin likhet med symboler som frekvent användes i Nazityskland, gav en tydlig koppling till Tredje riket. Även de övriga mindre kända symbolerna som den tilltalade bar var sådana att de kunde kopplas till symboler som användes av nationalsocialisterna på 1930- och 1940-talen.

HD uttalade vidare att vissa av symbolerna inte endast är starkt förknippade med den nationalsocialistiska rörelsen utan i hög grad också med idéerna om rasöverlägsenhet och rashat som ledde till förföljelse och utrotning särskilt av människor med judisk härkomst. Även bärandet av märken som kanske inte ensamma kan anses sprida ett meddelande av angivet slag kan innebära spridning om de bärs tillsammans med t.ex. klädsel av viss färg och visst snitt.

I betänkandet [Rasistiska symboler. Praxisgenomgång och analys](#) (SOU 2019:27) finns på s. 75–79 en bra genomgång i tabellform av hur domstolarna bedömt olika symboler.

Hovrätten för Västra Sverige har 2020 prövat förekomsten av NMR:s symboltyrrunan på träsköldar burna under en demonstration i Göteborg.¹¹ Hovrätten ogillade åtalet och menade att det inte kunde anses utrett att tyrrunans närmare koppling till den nationalsocialistiska rörelsen på 1930- och 1940-talet, vid tidpunkten för gärningen, var allmänt känd på samma sätt som beträffande t.ex. hakkorset. Riksåklagaren överklagade domen men HD meddelade inte prövningstillstånd. En intressant fråga som avgörandet väcker är om symboler med tiden kan få en sådan koppling till ett visst tankegods att de kan utgöra hets mot folkgrupp.

2.3.2 Särskilt om religiösa skrifter och symboler

Straffbestämmelsen om brott mot trosfriden upphörde 1971 vilket innebär att det inte längre är kriminaliserat att offentligt skymfa sådant som ett religiöst samfund håller heligt. Att t.ex. bränna en religiös skrift eller symbol är således inte straffbart i sig. Även i dessa fall ska dock meddelandet bedömas

¹¹ Hovrätten för Västra Sverige 2020-12-18 i mål B 5303-19.

med utgångspunkt i det budskap som förmedlas. Att hantera en religiös skrift på olika sätt kan alltså, tillsammans med andra omständigheter, ses som en missaktning av en skyddad grupp och därmed omfattas av bestämmelsen om hets mot folkgrupp.¹²

2.4 Personkretsen

2.4.1 Folkgrupp eller annan sådan grupp

De som skyddas av bestämmelsen är folkgrupper och andra sådana grupper av personer eller enskilda i gruppen när angreppet tar sin utgångspunkt i personernas ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung, trosbekännelse, sexuella läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck.

Eftersom det saknas vetenskaplig grund för att dela in människor i olika raser tar uttrycket ras närmast sikte på föreställningen om ras.¹³ Etniskt ursprung syftar på personer med ett relativt enhetligt kulturmönster. Samer torde räknas hit samt folkgrupper vars medlemmar är av samma nationalitetstillhörighet.¹⁴ Med sexuell läggning avses homo-, bi- och heterosexuell läggning. Könsöverskridande identitet eller uttryck avser personer som har en könsidentitet eller ett könsuttryck som skiljer sig från samhällets norm för den könstillhörighet som tilldelats dem.¹⁵

Beskrivningarna ovan sammanfaller delvis. "Invandrare", dvs. de folkgrupper i Sverige som har det gemensamt att de har ett annat nationellt ursprung än majoriteten av befolkningen, skyddas också av bestämmelsen.¹⁶ Det ska noteras att inte endast minoritetsgrupper utan även majoritetsgrupper, såsom svenskar, omfattas av bestämmelserna.¹⁷

2.4.2 Enskilda personer i en skyddad grupp

Sedan den 1 juli 2024 skyddas också enskilda personer i de uppräknade grupperna, vilket innebär att dessa personer kan få målsägandestatus och möjlighet till skadestånd. För att det ska vara fråga om en hetsgärning mot en enskild krävs att den enskilde tillhör den skyddade gruppen och att uttalandet eller meddelandet är tydligt riktat mot den enskilde just för att han eller hon tillhör den gruppen. Bedömningen av om brottet är riktat mot en enskild

¹² Se t.ex. Göta hovrätt 2024-03-27 i mål B 4351-23 och Svea hovrätt 2025-11-07 i mål B 2982-25.

¹³ I propositionen framhålls att användningen av ordet ras i bestämmelsen inte innebär att lagstiftningen utgår från att människor kan delas in i raser, prop. 2017/18:59 s. 34.

¹⁴ Prop. 1970:87 s. 38.

¹⁵ Se t.ex. Hovrätten över Skåne och Blekinge 2025-11-28 i mål B 4264-25.

¹⁶ Prop. 2001/02:59 s. 23.

¹⁷ Prop. 1993/94:101 s. 22.

person eller mot ett anonymt kollektiv måste göras utifrån gärningens kontext och de specifika omständigheterna i det enskilda fallet.

Exempelvis bör ett hotfullt uttalande som förnekar Förintelsen och framförs på en allmän plats, utan att ha en tydlig adressat, inte betraktas som riktat mot en enskild individ. Detsamma gäller om ett nedsättande meddelande om exempelvis muslimer sprids till ett stort antal mottagare via internet. Där emot kan ett hatiskt uttalande som riktar sig mot en mindre, identifierbar grupp av förintelseöverlevare eller muslimer utgöra hets mot enskild, förutsatt att uttalandet är tydligt riktat mot en snäv grupp av personer.¹⁸

Om det brister i objektivt eller subjektivt hänseende i fråga om den enskildes tillhörighet till gruppen kan gärningen i stället bedömas som hets mot folkgrupp riktad mot gruppen som helhet. I sådana fall får den enskilde inte målsägandestatus.¹⁹

2.5 Förnekande, ursäktande eller uppenbart förringande av folkmord m.m.

Den 1 juli 2024 ändrades bestämmelsens andra stycke vilket innebär att den som i ett uttalande eller i annat meddelande som sprids förnekar, ursäktar eller uppenbart förringar ett brott som utgör eller motsvarar folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser eller aggressionsbrott enligt ett avgörande som har meddelats av en svensk domstol eller av en erkänd internationell domstol för brott mot folkrådet och som fått laga kraft, döms för hets mot folkgrupp, om gärningen är ägnad att uppmana till våld mot, hota eller uttrycka missaktning för en sådan grupp eller enskild som avses i första stycket. Brottbeskrivningen kan ses som ett specialfall av första stycket.

När det gäller rekvisiten ”uttalande eller i annat meddelande som sprids” samt ”folkgrupp och annan sådan grupp samt enskild i någon av dessa grupper” hänvisas till vad som sägs beträffande respektive rekvisit i paragrafens första stycke, se [avsnitt 2.2](#) och [avsnitt 2.4](#).

2.5.1 Förnekar, ursäktar eller uppenbart förringar

Med *förnekande* avses att förneka eller ifrågasätta ett faktum, dvs. dess existens. Det kan röra sig om att förneka att handlingar som utgör ett brott överhuvudtaget har ägt rum, att förneka avgörande omständigheter kring ett brott eller att förneka att ett brott som sådant har ägt rum. Som exempel anges i förarbetena att det kan handla om påståenden som att Förintelsen

¹⁸ Prop. 2023/24:93 s. 38.

¹⁹ Prop. 2023/24:93 s. 38 f.

eller folkmordet i Srebrenica inte har ägt rum eller att gas inte användes för att döda judar i förintelslägren.²⁰

Med *ursäktande* avses att gärningspersonen eller dennes handlingar försvaras eller ursäktas. Det kan exempelvis ske genom att gärningen rättfärdigas med hänvisning till brottsoffren eller genom att åberopa förmildrande omständigheter. I förarbetena nämns som exempel att de ansvariga för folkmordet i Srebrenica framställs som krigshjältar, eller att det påstås att de som dödades i förintelse- eller koncentrationsläger egentligen var kriminella.²¹

Med *uppenbart förringande* avses ett kvalificerat förminskande av allvaret i gärningen. Det kan exempelvis handla om att påstå att antalet människor dödade under Förintelsen eller folkmordet i Rwanda var avsevärt lägre än vad som var fallet eller att jämföra dessa brott med andra händelser som står i uppenbar disproportion till dem.²²

Även före lagändringen 2024 bedömdes yttranden som utgör förnekande, ursäktande eller uppenbart förringande av bl.a. folkmord och som uttrycks på ett sådant sätt att yttrandet är ägnat att uppmåna till våld eller hat mot den aktuella folkgruppen, som missaktning mot gruppen. Svea hovrätt har i en dom från 2023 dömt en person för yttrandefrihetsbrottet hets mot folkgrupp för att ha spridit en bild som föreställde en projicering av orden ”Förintelsen är en bluff” på en synagoga i Malmö.²³ Hovrätten ansåg att yttrandet var att bedöma som missaktning av judar och därför omfattades av straffbestämmelsen. Vidare konstaterade hovrätten att Europadomstolen framhållit att förintelseförnekelse kan presumeras hetsa till hat eller intolerans.

2.5.2 Internationella brott som fastställts av domstol

Det brott som uttalandet eller meddelandet avser ska ha ansetts utgöra eller motsvara en av följande brottstyper:

- folkmord
- brott mot mänskligheten
- krigsförbrytelser eller
- aggressionsbrott.

Det innebär att det ska röra sig om gärningar som utgör eller motsvarar brott enligt lagen (2014:406) om straff för vissa internationella brott.

Det aktuella brottet ska ha fastställts i ett avgörande som har meddelats av svensk domstol eller av en erkänd internationell domstol för brott mot folkrätten, såsom exempelvis Jugoslavien- och Rwandatribunalerna, Internatio-

²⁰ Prop. 2023/24:93 s. 39.

²¹ Prop. 2023/24:93 s. 39.

²² Prop. 2023/24:93 s. 39.

²³ Svea hovrätt 2023-06-07 i mål B 609-23.

nella brottmålsdomstolen och Nürnbergtribunalen. Det är tillräckligt att det av domen framgår att den händelse som meddelandet avser har ägt rum och bedömts utgöra eller motsvara ett av de aktuella brotten.

Avgörandet ska vara slutgiltigt, dvs. det ska ha fått laga kraft, när uttalandet eller meddelandet görs. Om kravet inte är uppfyllt kan det i stället vara fråga om brott enligt första stycket.²⁴

2.5.3 Ägnat att uppmana till våld mot, hota eller uttrycka missaktning

För att en gärning ska omfattas av bestämmelsen krävs att den har utförts på ett sådant sätt att den typiskt sett är ägnad att uppmana till våld mot, hota eller uttrycka missaktning för en sådan grupp eller enskild som avses i första stycket. Vid bedömningen ska särskild vikt fästas vid uttalandets ordalydelse och innehållsmässiga innebörd. Även gester, symboler och det sammanhang i vilket meddelandet eller uttalandet förekommer kan ha betydelse. Hänsyn kan även tas till tid och plats. Att säga något utanför en synagoga under sabbaten kan ha en annan innebörd än att uttala samma sak vid en annan tid och plats.²⁵

2.6 Hets mot folkgrupp i relation till yttrandefriheten i regeringsformen eller Europakonventionen

Enligt svensk rätt skyddas yttrandefriheten genom artikel 10 i Europakonventionen, samt i grundlag genom regeringsformen (RF), yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) och tryckfrihetsförordningen (TF).

Även om alla objektiva rekvisit i 16 kap. 8 § BrB är uppfyllda måste det även prövas om en tillämpning av bestämmelsen om hets mot folkgrupp i det enskilda fallet strider mot grundlagens eller Europakonventionens bestämmelser om yttrandefrihet och hindrar den fria åsiktsbildningen.

Europadomstolen har pekat ut yttrandefriheten som en av de grundläggande förutsättningarna för ett demokratiskt samhälle. Det är ett villkor för att säkerställa pluralism, tolerans och vidsynthet.

En inskränkning i yttrandefriheten får endast göras om den följer av tydlig lagstiftning och har ett legitimt syfte. Den begränsning av yttrandefriheten som följer av bestämmelsen i 16 kap. 8 § BrB anses ha ett sådant legitimt syfte.

²⁴ Prop. 2023/24:93 s. 41.

²⁵ Prop. 2023/24:93 s. 41 f.

En förutsättning för att ett i sig missaktande meddelande bör tillåtas är att meddelandet bidrar till att skapa en saklig debatt som kan leda till framsteg i umgänget mellan människor.

Avvägningen bör göras utifrån en sammanvägning av samtliga utgångspunkter. Omständigheter såsom syftet med yttrandet, dess utformning och kontexten i vilket det sprids har betydelse för bedömningen.

Avvägningen mellan skyddet för yttrandefriheten och skyddet för utsatta grupper är inte helt okomplicerad vilket också återspeglas i HD:s avgöranden där domarna inte alltid varit eniga. I tveksamma fall kan det därför vara lämpligt att låta domstolen avgöra frågan. Avvägningen är en rättsfråga snarare än en bevisfråga och bör avgöras av domstol genom en dom hellre än av åklagare i form av negativa åtalsbeslut.

2.6.1 Avvägningen

Problemet kring hur hets mot folkgrupp i allmänhet och missaktningsrekvisitet i synnerhet förhåller sig till yttrandefriheten enligt grundlagarna och Europakonventionen kan utifrån omständigheterna i varje enskilt fall lösas genom att följande stegvisa frågeställningar besvaras: (jfr 2 kap. 21 § RF och art. 10.2 Europakonventionen)

- I. Är en inskränkning av den misstänktes frihet att uttrycka sig (torgföra sin missaktning) nödvändig för att tillgodose ett ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle?
- II. Innebär inskränkningen ett hot mot den fria åsiktsbildningen? I detta sammanhang får det antas att en fri åsiktsbildning kan uppnås utan att yttranden av den mest kränkande arten nödvändigtvis måste skyddas.
- III. Är inskränkningen i yttrandefriheten proportionerlig i förhållande till behovet av skyddet för den utsatta gruppen?

2.6.2 Avvägningen i rättstillämpningen

RH 2017:14 är belysande för hur avvägningen kan ske i praktiken.

I målet åtalades en person för hets mot folkgrupp efter att han gjort ett meddelande tillgängligt på en Facebooksida som innehades av ett politiskt parti. Meddelandet uttryckte sig missaktande om muslimer i allmänhet med syftning på trosbekännelse genom att påstå att det enligt Koranen är tillåtet för muslimer att våldta kvinnor i Sverige. Påståendet följdes av grova utfall mot muslimer i allmänhet.

Domstolen hade i sin fällande dom följande utgångspunkter när det gäller avvägningen:

Tolkningen i förhållande till Europakonventionens fri- och rättigheter kan inte ensidigt utgå från skyddet för den som utnyttjat sin yttrandefrihet utan måste göras i ljuset av lagstiftarens övergripande avvägningar även om det skulle komma att inskränka den grundläggande rättighet som yttrandefriheten innebär.

Med "lagstiftarens övergripande avvägningar" tycks domstolen avse att lagstiftaren, genom bestämmelsen om hets mot folkgrupp, kriminaliserat vissa yttranden eller meddelanden som ett nödvändigt skydd för utsatta grupper.

Rätten till yttrandefrihet torde vara starkare i det fall meddelandet varit ett inlägg i en pågående politisk diskussion på forumet än om det skett utan att en sådan diskussion pågått.

För att en politisk diskussion överhuvudtaget ska anses pågå bör förutsättas att åsikter av olika slag förekommer och bryts mot varandra. Om deltagarna på ett forum enbart bejakar varandras missaktning av grupper som skyddas av hetsbestämmelsen eller övertrumfar varandra när det gäller missaktning av dessa grupper torde det i de allra flesta fall inte vara fråga om en pågående politisk diskussion.

I det fall yttrandet inbjuder till en diskussion kring religion, hudfärg, ras, nationellt eller etniskt ursprung eller sexuell läggning så torde rätten till yttrandefrihet vara starkare än skyddet för de typiskt sett utsatta grupperna.

Här kan hovrätten mena att ett utrymme och rimlig möjlighet att omedelbart gå i polemik och intellektuellt bemöta yttrandet och skapa en debatt som ligger på en saklig nivå innebär att yttrandet har ett högre skyddsvärde.

Har meddelandet utformats på ett omotiverat kränkande sätt så torde det finnas mindre anledning att skydda yttrandet.

Detta bör tolkas som att aggressiva och starkt nedsättande yttranden om typiskt sett utsatta grupper med inslag av tvivelaktiga invektiv och förolämpningar har ett betydligt lägre skyddsvärde än om yttrandet inte haft sådana inslag.

Ger meddelandet, sett till sin helhet, uttryck för att den typiskt sett utsatta gruppen generellt betar sig på ett visst klandervärdigt sätt som innebär att gruppen som sådan bör missaktas så torde det finnas mindre anledning att skydda yttrandet.

Här förefaller rätten mena att generaliseringar som ger uttryck för att alla, utan undantag, som ingår i en viss grupp som skyddas av 16 kap. 8 § BrB betar sig eller historiskt betett sig på sådant sätt att gruppen förtjänar missaktning har ett begränsat skyddsvärde.

En **sammanfattande slutsats** är att det är av stor vikt att under förundersökningen utreda i vilket sammanhang yttrandet har lämnats och att det klargörs vilka yttranden som föregått eller följt det ifrågasatta yttrandet. Att bara redogöra för det missaktande yttrandet är därför inte tillräckligt.

I punktform kan hovrättens principiella uttalanden sammanfattas så att yttrandet har ett *lägre* skyddsvärde om det

- har skett utanför en politisk diskussion
- inte har varit möjligt att direkt bemöta
- varit aggressivt kränkande till sin utformning
- utformats så att det avser hela den grupp som regeln om hets mot folkgrupp ska skydda

och att yttrandet har ett *högre* skyddsvärde om det

- har skett i en pågående politisk diskussion
- har varit möjligt att direkt bemöta
- varit fritt från aggressivitet och invektiv
- haft en nyanserad utformning.

2.7 Rättsfall som behandlar hets mot folkgrupp i relation till yttrandefriheten

2.7.1 Högsta domstolen

"Anförandet i fullmäktige" NJA 2023 s. 246: En ledamot i regionfullmäktige hade vid ett fullmäktigesammanträde gjort uttalanden om att befolkningen i ett visst land är bland de folkslag som har lägst intelligens i hela världen. Anförandet berörde arbetslösheten i regionen, vilken enligt ledamoten påverkades av det mottagande av kvotflyktingar från det aktuella landet som Migrationsverket hade beslutat om. Enligt ledamoten hade han enbart velat ge uttryck för att personer från det aktuella landet hade svårt att få arbete i Sverige på grund av låg utbildningsnivå och omfattande analfabetism, han hade inte haft för avsikt att kränka eller nedvärdera dem.

HD slog fast att det endast finns ett litet utrymme för att anse att uttalanden som görs inom ramen för en debatt i en politisk församling är straffbara och att det närmast kan komma i fråga vid uttalanden med ett särskilt kränkande innehåll som tydligt går utöver vad som är acceptabelt vid politiska diskussioner. HD fann att uttalandet med hänsyn till sammanhanget – trots att det var klart nedsättande för den utpekade gruppen – inte hade gått utöver vad som måste godtas inom ramen för en debatt i en politisk församling.

"Predikan i Borgholm" NJA 2005 s. 805: HD uttalade att skyddet för yttrandefriheten är detsamma i regeringsformen som i Europakonventionen men att ramarna för att begränsa yttrandefriheten är snävare enligt den senare. Prövningen i det enskilda fallet måste således ske med hänsyn till båda regelverken.

En pingstpastor hade inför åtminstone ett femtiotal personer hållit en predikan där han uttalade sig djupt kränkande om homosexualitet. HD friade honom eftersom domstolen fann att han gjort sina uttalanden i en predikan inför sin församling över ett tema som finns i Bibeln. Det var inte fråga om "hate speech".

Ordföranden i målet, justitierådet Johan Munck, har i ett program i Sveriges radio den 29 november 2005 uttalat att pastorn hade dömts om domstolen enbart hade gjort en tolkning av den svenska lagstiftningen. HD var dock övertygad om att Europadomstolen skulle ha friat pastorn eftersom de inte skulle finna att inskränkningen av hans yttrandefrihet var proportionerlig.

"Flygbladen på skolan" NJA 2006 s. 467: En grupp personer åtalades för hets mot folkgrupp efter att ha delat ut flygblad med missaktande uttalanden om homosexuella. I målet prövade HD om inskränkningen i de tilltalades frihet att sprida flygblad med aktuellt innehåll kunde anses nödvändig i ett demokratiskt samhälle och om inskränkningen av deras yttrandefrihet var proportionerlig i förhållande till skyddet för homosexuella. HD svarade ja på båda frågorna och fann att Europakonventionen inte hindrade att de tilltalade dömdes till ansvar för sina yttranden.

2.7.2 Europadomstolen

Europadomstolen har publicerat ett [faktablad](#) som innehåller exempel på domstolens praxis som rör så kallad "hate speech". Notera att HD i sin praxis konstaterat att räckvidden av bestämmelsen om hets mot folkgrupp är bredare än begreppet "hate speech".²⁶

2.8 Medhjälp till hets mot folkgrupp

I "Den inspelade föreläsningen" NJA 2000 s. 355 har en person dömts för medhjälp till hets mot folkgrupp. Efter en nazistföreläsning vid Umeå universitet dömdes föreläsaren för hets mot folkgrupp. Den doktorand som arrangerat föreläsningen dömdes för medhjälp till villkorlig dom och böter.

I "Den elektroniska anslagstavlan" NJA 2007 s. 805 I fann HD att det inte förelåg ansvar för medhjälp. Den åtalade hade underlåtit att ta bort hatiska meddelanden på en elektronisk anslagstavla. Eftersom underlåtenheten låg efter det att hets mot folkgrupp fullbordats kunde domstolen inte döma för medhjälp.

Underlåtenhet att ta bort meddelanden kan utgöra brott mot BBS-lagen, se under [avsnitt 6.2](#).

²⁶ "Predikan i Borgholm" NJA 2005 s. 805.

2.9 Brottstid och preskription

HD har i ”Den elektroniska anslagstavlan” NJA 2007 s. 805 I konstaterat att hets mot folkgrupp inte är ett perdurerande brott. Brottet anses fullbordat vid den tidpunkt då meddelandet offentliggörs, exempelvis genom publicering på ett internetforum, och inte under den tid det förblir tillgängligt. Preskriptionstiden ska alltså räknas från tidpunkten då meddelandet görs tillgängligt.

Även om tidsrymden då ett meddelande varit tillgängligt inte har betydelse för brottstiden kan frågan spela roll när det gäller brottets rubricering och straffvärde. Det finns t.ex. avgöranden där domstolen ansett att brottet är att bedöma som ringa brott om meddelandet inte fått någon större spridning, se [avsnitt 2.10](#).

2.10 Ringa och grov hets mot folkgrupp

Den 1 juli 2024 infördes en särskild brottsbeteckning för det ringa brottet – ringa hets mot folkgrupp. Bestämmelsen infördes i ett nytt tredje stycke. I straffskalan finns endast böter.

I praxis har omständigheter som att syftet med meddelandet inte varit att uttrycka missaktning respektive att meddelandet inte fått någon större spridning föranlett att gärningen bedömts som ringa (se NJA 1982 s. 128, ”De otillåtna märkena” NJA 1996 s. 577 och RH 1998:77).

År 2019 infördes brottsbeteckningen grov hets mot folkgrupp. Från och med den 1 juli 2024 återfinns bestämmelsen i ett nytt fjärde stycke.

Enligt förarbetena bör systematiska, planerade och propagandabaserade gärningar med omfattande spridning och särskilt kränkande innehåll kunna bedömas som grova.²⁷ Enbart det förhållandet att ett straffbart meddelande har fått stor spridning har inte ansetts medföra att brottet alltid ska bedömas som grovt.²⁸

2.11 Konkurrensfrågor

I och med att 16 kap. 8 § BrB numera omfattar brott mot enskilda kan frågor om brottskonkurrens uppkomma. Hets mot folkgrupp bör exempelvis normalt konsumera förolämpning och förtal av normalgraden eftersom hets mot folkgrupp har en strängare straffskala. Hets mot folkgrupp kan dock många gånger omfatta både den enskilde och den skyddade gruppen, varför åtal i

²⁷ Prop. 2001/02:59 s. 60 f.

²⁸ Prop. 2001/02:59 s. 27.

konkurrens i vissa fall bör väckas. Vid olaga hot ska konkurrensfrågan bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Om ett uttalande eller hot riktas enbart mot en utpekad person, kan det finnas skäl att endast döma för hets mot folkgrupp, med möjlighet att beakta omständigheterna kring hotet som försvårande. Om det hetsande uttalandet däremot är en underordnad del av hotet kan det finnas skäl att endast döma för olaga hot, med möjlighet att tillämpa straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 § 7 BrB.²⁹

2.12 Förhållandet till JK

Justitiekanslern (JK) är ensam åklagare i tryck- och yttrandefrihetsmål. Ingen annan åklagare får inleda förundersökning, besluta om tvångsmedel och väcka åtal för tryck- och yttrandefrihetsbrott.

TF är tillämplig på tryckta skrifter. Med tryckta skrifter avses text, bilder, flaggor m.m. som framställts i tryckpressar av alla slag. Vilket material texten är tryckt på saknar betydelse, vilket innebär att även tryck på t.ex. kläder kan omfattas. TF är också tillämplig på text, bilder m.m. som har mångfaldigats genom kopiering eller dylikt förutsatt att det finns ett utgivningsbevis eller att materialet försetts med vissa s.k. ursprungsuppgifter.

YGL är i huvudsak tillämplig på två olika kommunikationstekniker, dels överföringar av ljud, bild eller text som sker med hjälp av elektromagnetiska vågor (t.ex. radio, tv), dels tekniska upptagningar som är utgivna. Med teknisk upptagning avses upptagningar som kan avlyssnas endast med tekniskt hjälpmedel, t.ex. en cd-skiva. Även en webbsida omfattas under vissa förutsättningar, angivna i 1 kap. 4 § YGL, av grundlagsskyddet. Det rör framförallt sådana webbsidor som tillhandahålls av massmedieföretag men även webbsidor med utgivningsbevis utfärdade av Mediemyndigheten.

De brott som kan vara tryck- och yttrandefrihetsbrott räknas upp i den s.k. brottskatalogen i 7 kap. TF och 5 kap. YGL. Brotten är bl.a. hets mot folkgrupp och förtal. För brotten gäller korta preskriptionsfrister på mellan sex månader och ett år.

Innan ett ärende angående hets mot folkgrupp handläggs av åklagare, måste åklagaren ta ställning till om allmän åklagare eller JK är behörig att handlägga ärendet. När det gäller yttranden på internet är åklagaren oftast behörig. Undantag gäller sådana sidor som tillhandahålls av mediebolag såsom tidningsredaktioner, nyhetsbyråer m.m. samt de sidor som har utgivningsbevis. Avseende tryckta saker har HD i "Plakatet" NJA 2019 s. 279 uttalat att det för TF:s tillämplighet bör vara tillräckligt att det vid en samlad bedömning framstår som mer sannolikt att en skrift är framställd i tryckpress än att så inte är fallet. Gäller det böcker m.m. bör bedömningen i regel vara relativt

²⁹ Prop. 2023/24:93 s. 39.

okomplicerad. Mer komplicerat kan det vara när kläder har hatbrottsgrundande tryck. Enligt JK bör man vid påträffande av enstaka kläder inledningsvis kunna utgå från att det inte rör sig om en trycksak. Påträffar man flera exemplar av en och samma tröja bör kontakt däremot alltid tas med JK.

Det kan vara svårt att i praktiken avgöra var gränsen mellan de olika behörigheterna går. För vägledning och klargörande finns JK:s [Promemoria angående kompetensfördelning mellan JK och polis/allmän åklagare vid misstankar om otillåtna yttranden m.m.](#) från 2025, som publicerats på Rånet. Kontaktuppgifter till JK finns på ämnessidan för hatbrott. JK:s avgöranden rörande hets mot folkgrupp finns publicerade på JK:s hemsida <https://www.jk.se/>.

3 Straffskärpningsregeln

3.1 Bestämmelsen

Att ett hatbrottsmotiv är försvårande för en gärning följer av 29 kap. 2 § 7 BrB där det framgår att det ska anses försvårande ”om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning, kön, könsidentitet eller könsuttryck eller annan liknande omständighet”.

3.2 Personkretsen

Personkretsen som skyddas av bestämmelsen är i stort sett densamma som den som omfattas av bestämmelsen om hets mot folkgrupp. Till skillnad från bestämmelsen om hets mot folkgrupp finns dock skrivningen ”annan liknande omständighet”. Straffskärpningsregeln omfattar alltså även kränkningar av individer eller grupper på grund av andra omständigheter, hänförliga till individen eller gruppen liknande de i bestämmelsen specifikt uppräknade omständigheterna.

Den 1 juli 2025 lades kön till i bestämmelsen, samtidigt som ”könsöverskridande identitet och uttryck” ändrades till ”könsidentitet eller könsuttryck”. Med kön avses den juridiska aspekten av kön, dvs. det kön som är registrerat för brottsoffret och som kan vara antingen man eller kvinna. I och med ändringarna i bestämmelsen saknas det numera behov av att kunna skilja mellan å ena sidan motiv med avseende på könsidentitet eller könsuttryck och å andra sidan motiv med avseende på kön. Oavsett vilken aspekt av kön som ett hatmotiv grundar sig i kommer det att vara en försvårande omständighet som ska beaktas särskilt vid bedömningen av brottets straffvärde.

Även om det främst är minoritetsgrupper eller en individ i en sådan grupp som skyddas av bestämmelsen omfattas i princip alla av stadgandet. Bestämmelsen är alltså tillämplig såväl vid angrepp på personer av utländsk härkomst som på majoritetsgruppen svenskar, liksom i fall där både gärningsperson och brottsoffer är utlänningar.³⁰

³⁰ Prop. 2001/02:59 s. 61.

3.3 Motiv för brottet

Grunden för straffskärpning är att ett motiv för brottet har varit att kränka. Åklagaren har bevisbördan för att en försvårande omständighet föreligger och ska alltså förutom uppsåt även styrka motivet till gärningen, dvs. skälet eller i vart fall ett av skälen till varför brottet begåtts.

Det krävs att motivet för just det aktuella brottet har varit att kränka, dvs. att brottet begåtts på grund av gärningspersonens "hat" mot en grupp. Att t.ex. utföra ett rån i syfte att finansiera en rasistisk organisation omfattas inte av stadgandet. Det krävs dock inte att motivet att kränka har varit den enda eller ens det huvudsakliga motivet för brottet.

Den som kränkningen riktar sig mot behöver inte ha ställning som målsägande. Bestämmelsen är t.ex. tillämplig vid en anlagd brand i en moské för att kränka muslimer oavsett vem som äger egendomen.

Det är gärningspersonens uppfattning om att målsäganden tillhör en av de uppräknade grupperna som är avgörande. Målsäganden behöver alltså inte de facto själv tillhöra gruppen.³¹ Bestämmelsen kan också vara tillämplig vid t.ex. en misshandel av en person för att han eller hon umgås med en person som tillhör en skyddad grupp.

Det krävs inte att gärningspersonen uttryckt hat eller missaktning i samband med gärningen. Valet av offer och hur gärningspersonen på andra sätt visat sin inställning till den grupp som målsäganden tillhör kan vara tillräckligt för att finna motivet styrkt.

3.4 Straffskärpningsregeln vid förundersökning och åtal

Straffskärpningsregeln ska tillämpas så fort det finns anledning till det. Det är viktigt att åklagaren redan under förundersökningen uppmärksammar alla omständigheter som talar för att straffskärpningsregeln kan bli aktuell, eftersom bevisning för att styrka motivet för gärningen måste säkras. Snabba och precisa förstahandsåtgärder där bevisning säkras är av stor betydelse för att hatbrott ska klaras upp.

Vid bedömningen av motivet ska det göras en helhetsbedömning av gärningen och inte minst gärningspersonen. Det kan ofta vara svårt att visa motivet för brottet. Det är viktigt att ställa de nödvändiga frågorna och leta efter tecken på brottsplatsen och hos gärningspersonen. Vad har denne gjort

³¹ Jfr bestämmelsen om hets mot folkgrupp i 16:8 BrB där åklagaren måste bevisa att målsäganden tillhör den skyddade gruppen för att kunna påstå att brottet är riktat mot henne eller honom, se [avsnitt 2.4](#).

före, under och efter gärningen? Åklagaren bör överväga möjligheterna att använda tvångsmedel i syfte att utreda motivet, t.ex. husrannsakan eller genomsökning på distans.

Åklagaren bör tänka på att ange de straffskärpande omständigheterna i gärningsbeskrivningen och även lyfta fram dem i pläderingen, men det finns inget som hindrar att domstolen vid straffmätningen beaktar försvårande omständigheter även om dessa inte är uttryckta i stämningsansökan.

3.5 Straffskärpningsregeln i domstolspraxis

Även om åklagaren anger straffskärpningsgrunderna i stämningsansökan är det sällan som det i domar klart går att utläsa i vilken utsträckning straffskärpningsregeln konkret påverkar påföljden. Bristen på utförliga motiveringar i praxis försvårar åklagarens arbete. Det gör det också svårare att hitta avgöranden.

Ett exempel på avgörande där hatbrottsmotiv konstaterats är en dom från Svea hovrätt.³² En person hade hotat och ofredat målsäganden som uppehöll sig vid en kaffemaskin. Den tilltalade hävdade att han agerat eftersom målsägandena bankat på Selecta-maskinen. Domstolarna menade att i vart fall en del av motivet för gärningen varit att kränka målsägandena på grund av sexuell läggning, vilket styrktes av att den tilltalade upprepade gånger under gärningen påpekat målsägandenas sexualitet.

I det s.k. Klippanmordet NJA 1996 s. 509 gjorde samtliga instanser bedömningen att det rasistiska hatmotivet för gärningen utgjorde en försvårande omständighet enligt 29 kap. 2 § 7 BrB men det framgår inte av HD:s dom hur detta har påverkat straffvärdet.

Trots den begränsade och ofta svårtolkade praxis som finns när det gäller straffskärpningsregelns konkreta genomslag vid straffvärdebedömningen, har Svea hovrätt i en dom från februari 2026 lämnat ovanligt tydliga uttalanden rörande hatmotivets betydelse.³³

Målet avser flera fall av misshandel där gärningsmännen haft kopplingar till s.k. aktivklubbar. Ett sakkunnigt vittne redogjorde i rätten för att dessa aktivklubbar har tydliga kopplingar till våldsbejakande högerextremism och att företrädare för rörelsen bl.a. ger uttryck för uppfattningen att icke-vita människor utgör ett hot.

Hovrätten konstaterade inledningsvis att ett motiv för gärningarna har varit att kränka målsägandena på grund av deras ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung samt att var och en av de tilltalade haft ett sådant hatmotiv.

³² Svea hovrätt 2020-01-20 i mål B 8028-19.

³³ Svea hovrätt 2026-02-04 i mål B 17662-25.

Den omständigheten att hatmotivet inte uttryckligen manifesterades under det att gärningarna pågick, utom såvitt avsåg en av gärningarna, saknade betydelse för bedömningen.

När det gäller hatmotivets inverkan på straffvärdet ansåg hovrätten att påslaget i regel bör få större genomslag vid lägre straffvärden än vid högre, men att bedömningen alltid måste göras samlat och med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet. Hovrätten konstaterade vidare att när, som i det aktuella målet, det enda motivet var att kränka målsägandena bör ett rimligt påslag som utgångspunkt uppgå till omkring femtio procent, vid ett straffvärde om såväl fyra månader som två år.

3.6 Övriga skäl att utreda motivet

3.6.1 Utvisning

Motivet bakom ett brott har inte bara betydelse för straffvärdet utan kan även påverka bedömningen av om utvisning ska ske. För mer information om utvisning, se *RäV 2023:15 Utvisning*.

3.6.2 Skadestånd

Förutom straffskärpning kan också skadeståndet avseende kränkning påverkas av motivet. Vid bestämmande av kränkningersättning ska beaktas om angreppet strider mot grundläggande samhällsvärderingar, t.ex. principen om alla människors lika värde.³⁴ I mål där det normalt inte skulle ha utgått skadestånd har rasistiska kränkningar inneburit att sådan ersättning trots allt dömts ut, se t.ex. RH 2011:5 som handlar om förolämpning.

Om ett motiv till brottet har varit att kränka en person på grund av dennes etniska ursprung eller sexuella läggning lämnar Brottsoffermyndigheten normalt ersättning med ett högre belopp än om det inte funnits ett sådant motiv.³⁵ Ett exempel på när hatbrottsmotiv beaktats i höjande riktning är ersättningen till de skadelidande i samband med skolattacken i Trollhättan år 2015.³⁶

3.6.3 Rubricering

Straffvärdebedömningen är också sammanhängande med frågan om brottets svårhetsgrad. Vid gradindelningen av ett brott kan alltså domstolarna väga in faktorer som annars främst påverkar straffvärdet och som saknar direkt an-

³⁴ Prop. 2000/01:68 s. 53.

³⁵ Brottsoffermyndighetens referatsamling 2020 s. 11.

³⁶ Brottsoffermyndighetens referatsamling 2020 s. 158 f.

knytning till de grundläggande rekvisiten (se "Skärpet" NJA 2017 s. 1129 och däri gjorda hänvisningar).

Exempelvis kan en misshandel som omfattar relativt lindrigt våld rubriceras som misshandel av normalgraden om det går att bevisa ett hatmotiv vid gärningen.³⁷

³⁷ Se t.ex. Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2025-12-15 i mål B 4742-25 och Göteborgs tingsrätts dom 2024-10-21 i mål B 18632-23.

4 Förtal och förolämpning med hatbrottsmotiv

En vanlig typ av anmälda brott med hatbrottsmotiv är ärekränkingsbrotten förtal och förolämpning.

Ett uttalande som riktas mot en tjänsteman i samband med myndighetsutövning och som anspelar på exempelvis tjänstemannens etniska ursprung, sexuella läggning eller könstillhörighet kan numera också utgöra brottet förolämpning mot tjänsteman. Brottet hör under allmänt åtal och förutsätter således inte någon åtalsprövning, se [avsnitt 4.1](#).

Reglerna kring förtal och förolämpning beskrivs ingående i den rättsliga vägledningen *Förtal och förolämpning, RåV 2022:2*. För en mer utförlig genomgång av ärekränkingsbrotten hänvisas till det dokumentet.

4.1 Åtalsprövningsregeln

Förtal och förolämpning ska i första hand åtalas av målsäganden. Det framgår av 5 kap. 5 § BrB. I vissa situationer får åklagaren väcka åtal, nämligen om åtal är påkallat från allmän synpunkt och avser

- förtal och grovt förtal
- förolämpning mot någon i eller för hans eller hennes myndighetsutövning (se dock nästa stycke)
- förolämpning med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck.

Det som sägs i andra punkten är sedan införandet av bestämmelsen om förolämpning mot tjänsteman endast tillämplig vid tryck- och yttrandefrihetsbrott, dvs. det är numera endast JK som har att pröva frågan om åtal enligt denna punkt.³⁸

Efter att åklagaren gjort bedömningen att det finns anledning att anta brott, måste åklagaren pröva om förhållandena är sådana som sägs i tredje punkten. Nästa steg är att ta ställning till om åtal är påkallat ur allmän synpunkt. Det innebär att åtal inte automatiskt ska ske enbart på grund av att förolämpningen har hatbrottsmotiv. En helhetsbedömning ska göras och presumptionen är att åklagare endast undantagsvis ska väcka åtal. I *RåV 2022:2 Förtal*

³⁸ Prop. 2024/25:141 s. 71 f.

och förolämpning finns en vägledning om åtalsprövningen och vilka överväganden som bör göras.

Om en gärning innefattar flera brott och något av dem hör under allmänt åtal får åklagare väcka åtal även för övriga brott (20 kap. 4 § rättegångsbalken).

4.2 Relation till annan brottslighet

Om förolämpningen är av t.ex. rasistisk eller homofobisk art och uttalas i samband med annan brottslighet, t.ex. misshandel eller olaga hot, bör åtal normalt enbart väckas för det grövre brottet och den försvårande omständigheten lyftas fram i gärningsbeskrivningen som en straffskärpande omständighet. Endast i undantagsfall bör åtal även väckas för förolämpningen. I dessa fall har brotten samma skyddsintresse.

Angående hets mot folkgrupp och konkurrensregler, se [avsnitt 2.11](#).

5 Olaga diskriminering

5.1 Allmänt om olaga diskriminering

I 16 kap. 9 § BrB straffbeläggs diskriminering av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Bestämmelsen har tre stycken. I första stycket regleras diskriminering som utförs av näringsidkare. Andra stycket avser den som är anställd i näringsverksamhet eller annars handlar på en näringsidkares vägnar samt den som är anställd i allmän tjänst eller har allmänt uppdrag. I tredje stycket straffbeläggs diskriminering begången av anordnare av allmän sammankomst eller medhjälpare till sådan anordnare.

5.2 Diskriminering

Diskriminering innebär att någon uppsåtligen missgynnar en person genom att behandla denne mindre förmånligt än andra. Den brottsliga gärningen består i att t.ex. en näringsidkare diskriminerar någon genom att inte gå honom eller henne till handa på samma villkor som mot andra. Med villkor avses sådana villkor som just den näringsidkaren tillämpar i förhållande till sina kunder etc. Underlåtenheten att tillämpa samma villkor för alla kan ta olika uttryck. Såväl aktivt agerande som passivitet kan vara ansvarsgrundande. Den som har ett legitimt syfte eller godtagbart intresse av att ge företräde åt personer tillhörande viss folkgrupp och i sådant syfte uppställer villkor som gynnar dessa, kan däremot inte sägas diskriminera de övriga folkgrupperna.

I NJA 1985 s. 226 dömdes en företrädare för ett kommunalt bostadsbolag för olaga diskriminering efter att ha nekat en person att hyra lägenhet i ett visst område med motiveringen att det skedde för att undvika bostadssegregering.

5.3 Diskrimineringsgrunderna

Diskrimineringsgrunderna är ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Innebörden av grunderna är densamma som för hets mot folkgrupp. Den diskriminerade behöver inte rent faktiskt ha haft det etniska ursprunget m.m. som föranlett diskrimineringen. Det räcker att den som diskriminerat har varit av uppfattningen att den diskriminerade varit av ett visst etniskt ursprung eller viss sexuell läggning. Bestämmelsen omfattar även diskrimine-

ring som sker på grund av omständigheter hos en annan person, t.ex. om personens partner eller förälder är av visst etniskt ursprung.

5.4 Förhållandet till DO och diskrimineringslagen

Bestämmelser som förbjuder diskriminering finns också i diskrimineringslagen (2008:567). Lagen saknar straffrättsliga bestämmelser och till skillnad från olaga diskriminering enligt 16 kap. 9 § BrB omfattas även arbetsmarknaden samt diskriminering på grund av kön och ålder. Diskrimineringsombudsmannen (DO) utövar tillsyn över att lagen följs.

Enligt diskrimineringslagens bestämmelser ligger bevisbördan på den som misstänks för diskriminering, om en person som anser sig diskriminerad kan visa omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier.

Döms någon för att ha brutit mot diskrimineringslagen utgår diskrimineringsersättning. Ersättningsnivåerna är generellt sett väsentligt mycket högre än vad som normalt utgår i kränkingsersättning i samband med brottmål.

DO har rätt att föra talan om enskild medger det.

6 Hatbrott på nätet

6.1 Allmänt om hatbrott på nätet

De flesta meddelanden som sprids på internet handläggs av allmän åklagare. I [avsnitt 2.12](#) redogörs för de situationer då JK är ensam behörig åklagare.

Ett meddelande som spridits på internet är regelmässigt att anse som spritt och bör också bedömas som brott av normalgraden. I [avsnitt 2.2](#) redogörs för vad som avses med att ett meddelande spridits.

På ämnessidan [It och brott \(It-guiden\)](#) finns mycket material som berör hur man säkrar bevisning i it-miljö och hur man kan ta kontakt med olika företag bakom sidor på nätet.

Vid utredningar om inlägg på nätet är det inte ovanligt att den misstänkte förnekar att denne legat bakom yttrandena. Göta hovrätt har uttalat att om åklagaren kan visa att brott begåtts från ett konto på Facebook som tillhör den tilltalade och som används av denne, och därutöver kan peka på omständigheter kopplade till innehållet som stöder att det är den tilltalade som lagt ut respektive meddelande, är det många gånger tillräckligt för att anse det utrett att det är den tilltalade som har använt kontot.³⁹

Eftersom hets mot folkgrupp inte är ett perdurerande brott (se ”Den elektroniska anslagstavlan” NJA 2007 s. 805 I) räknas preskriptionsfristen från den dag inlägget publicerades på nätet.

Se vidare [avsnitt 7.3](#) angående handläggning av hatbrott på nätet.

6.2 Angående BBS-lagen

6.2.1 Tillhandahållarens uppsiktsplikt och straffansvar

Lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor reglerar ansvar för den som tillhandahåller en tjänst där användare kan publicera och ta del av meddelanden såsom forum, kommentarsfält och sociala medieplattformar. Lagen brukar kallas för BBS-lagen, vilket kommer från den engelska beteckningen på en elektronisk anslagstavla, Bulletin Board System.

Med meddelande avses text, bild, ljud eller information i övrigt. Lagen gäller dock inte för tjänster som omfattas av tryckfrihetsförordningen (TF) eller yttrandefrihetsgrundlagen (YGL), och inte heller för rena e-posttjänster.

³⁹ Göta hovrätt 2018-09-28 i mål B 1025-18.

Av 5 § första stycket i BBS-lagen framgår att tillhandahållaren, dvs. den som driver en webbplats, applikation eller databas, är skyldig att från tjänsten ta bort ett av en användare till anslagstavlan insänt meddelande, om meddelandets innehåll uppenbart utgör exempelvis hets mot folkgrupp enligt 16 kap. 8 § BrB. Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosätter denna skyldighet kan enligt 7 § dömas till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, i högst två år. I ringa fall ska inte ansvar utdömas.

För att kunna fullgöra sin skyldighet enligt 5 § BBS-lagen ska tillhandahållaren enligt 4 § i samma lag ha sådan uppsikt över tjänsten som skäligen kan krävas med hänsyn till omfattningen och inriktningen av verksamheten. Det krävs inte att varje meddelande aktivt kontrolleras så fort det sänds till tjänsten. Däremot bör någon typ av återkommande kontroll krävas. Ibland är antalet meddelanden så stort att det kan räcka att en möjlighet inrättas för användare att påtala förekomsten av meddelanden som utgör hets mot folkgrupp. Om sådana meddelanden förekommer ofta krävs dock mer aktiva åtgärder.⁴⁰

6.2.2 Uppsiktsplikten gäller inte vissa förmedlingstjänster

I samband med att EU:s förordning om digitala tjänster, även kallad Digital Services Act,⁴¹ började tillämpas fullt ut i februari 2024, konstaterade regeringen att uppsiktsplikten i 4 § BBS-lagen kom i konflikt med förordningens artikel 8. Av den artikeln framgår att medlemsstater inte får ålägga leverantörer av förmedlingstjänster en allmän övervakningsplikt. Mot denna bakgrund infördes den 1 december 2024 en ny paragraf i BBS-lagen – 4 a §. Bestämmelsen innebär att skyldigheten för tillhandahållaren att ha sådan uppsikt som regleras i 4 § inte ska gälla den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla som är en förmedlingstjänst enligt EU-förordningen om digitala tjänster.

För att en tjänst ska anses vara en förmedlingstjänst enligt förordningen krävs att det är en "informationssamhällets tjänst" som vanligtvis innebär att tjänsten utförs mot ersättning på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare.⁴² En sådan tjänst ska alltså tillhandahållas kommersiellt. I vissa fall tillhandahålls kommersiella tjänster gratis till användaren. Det kommersiella inslaget är då utformat på ett annat sätt. Tjänsten kan exempelvis vara reklamfinansierad eller så kan

⁴⁰ Prop. 1997/98:15 s. 15 och 20.

⁴¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG.

⁴² Se artikel 1.1 b i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster.

tillhandahållaren tjäna pengar på personuppgifter eller andra uppgifter som samlas in vid användningen av tjänsten.⁴³

Av kommentaren till BBS-lagen framgår att det i praktiken sannolikt finns en betydande överlappning mellan begreppen förmedlingstjänst och elektronisk anslagstavla. I de fall en elektronisk anslagstavla inte anses utgöra en förmedlingstjänst torde det främst röra sig om anslagstavlur som normalt tillhandahålls utan ersättning.⁴⁴

Lagändringen innebär att utrymmet för straffansvar enligt BBS-lagen i praktiken har minskat. För förmedlingstjänster enligt EU-förordningen är det inte längre möjligt att grunda ansvar på bristande uppsikt. Däremot kan straffansvar fortfarande aktualiseras om tillhandahållaren, trots faktisk kännedom om ett uppenbart olagligt meddelande, underlåter att agera.⁴⁵

6.2.3 Praxis

Rättspraxis på området är ganska mager. I "Den elektroniska anslagstavlan" NJA 2007 s. 805 I ogillade HD ett åtal gällande brott mot BBS-lagen eftersom det inte var uppenbart att ett inlägg på en hemsida utgjorde hets mot folkgrupp.

Svea hovrätt dömde en person för att inte ha tagit bort meddelanden på Facebook-sidan Stå upp för Sverige. Den tilltalade var tillhandahållare/administratör för sidan och hade enligt BBS-lagen ett ansvar för att ha uppsikt över sidan. Två av inläggen som den tilltalade åtalades för att inte ha tagit bort hade lämnats i en diskussionstråd om somalier där den tilltalade själv hade startat tråden. Hovrätten tryckte på att det var ett discussionsforum som var öppet för vem som helst, att det tidigare förekommit rasistiska yttranden och att diskussionsämnena till sin natur varit sådana att det funnits en risk för hets mot folkgrupp. På grund härav hade det ålegat den tilltalade att inom rimlig tid gå igenom meddelandena eller på något annat sätt vidta någon aktiv åtgärd avseende meddelandena. Genom att inte gå igenom dem hade den tilltalade enligt hovrätten av grov oaktsamhet underlåtit att ta bort meddelandena.⁴⁶

⁴³ Webbutiker, strömningstjänster, sökmotorer, internetbanker och sociala medier är exempel på tjänster som omfattas.

⁴⁴ Westman, lag (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlur, 4 a § Karnov (JUNO) (besökt 2026-02-03).

⁴⁵ Prop. 2023/24:160 s. 106 f.

⁴⁶ Svea hovrätt 2020-12-04 i mål B 8432-19.

7 Kom ihåg-lista vid hatbrott

7.1 Förundersökningen i allmänhet

- Åklagare ska leda förundersökningen gällande hatbrott så snart det finns en skäligen misstänkt. Av 6 § ÅFS 2005:9 framgår det att åklagaren ska ta över förundersökningen avseende motivbrott om det är sannolikt att det finns ett hatbrottsmotiv.
- Tänk offensivt! Principen att åtal får väckas endast om åklagaren på objektiva grunder kan förutse en fällande dom gäller i huvudsak bevisfrågor, alltså i vilken omfattning åklagaren anser sig kunna styrka faktiska förhållanden i domstol. Råder däremot osäkerhet om hur brottet ska rubriceras eller om en viss omständighet eller ett visst förfarande ryms under straffskärpningsregeln, bör åtal övervägas för att så långt möjligt utveckla praxis.
- Motivet är en del av brottet som särskilt ska utredas. Tvångsmedelsanvändning får, precis som vid utredning av andra brott, ske i den utsträckning det är befogat.
- Hatbrotten utgörs inte sällan av upprepade kränkningar i form av ofredanden, olaga hot m.m. Ibland kan det finnas skäl att överväga en alternativ rubricering (t.ex. olaga förföljelse).
- Tänk på att JK kan vara exklusivt behörig. Om du är osäker – titta på Rånet i JK:s [Promemoria angående kompetensfördelningen mellan Justitiekanslern och polis/allmän åklagare vid misstankar om otillåtna yttranden m.m.](#)

7.2 Inledande åtgärder

- Det har vid samtliga granskningar som tidigare genomförts pekats på vikten av snabba och korrekta förstahandsåtgärder.
- Om det inte redan finns avrapporterings-pm i de fall där polisen varit på plats bör sådan inhämtas. Sedvanliga brottsplatsundersökningsåtgärder är självklart väsentliga att få genomförda så snabbt som möjligt, vilket kan vara bra att ha i åtanke framförallt i joursituationer.
- Fotografering av brottsplatsen och av såväl målsägandens som misstänkts klädsel är ibland relevant för att senare tydligare kunna visa på ett hatbrottsmotiv. Dokumentation av förekomst av symboler eller andra uttryck för hatbrott är givetvis relevant.
- Med hänsyn till brottets art och målsägandens utsatthet bör förhör med målsäganden genomföras skyndsamt, tillsammans med ett målsägande-

biträde. Förhöret bör dokumenteras med hjälp av video för bästa bevis-säkring.

- Tänk på att utreda motivbilden brett, dvs. att beakta och utreda alternativa motiv för brottet.
- I fall av misstänkt krogdiskriminering eller diskriminering på andra serviceställen är det viktigt att polisen i görligaste mån dokumenterar de allmänna förutsättningarna för att få ta del av arrangemangen eller servicen. Det är viktigt att dokumentera huruvida andra personer, tillhörande samma gruppering eller minoritet som målsäganden, redan finns i lokalen eller får ta del av servicen. Även ett "kvottänkande" från arrangörens/servicegivarens sida, i form av att ett visst antal personer ur en viss gruppering eller liknande tillåts, kan utgöra en straffbar diskriminering.
- Tänk på att använda tvångsmedel när det kan vara befogat.

7.3 Åtgärder vid brott på sociala medier

- Dokumentera hur misstänkt har identifierats, exempelvis genom Facebook-profil, fotografier och länkar till andra platser på internet som medför att misstänkt kan kopplas till kontot.
- Se om möjligt till att skärmdumpar är daterade eftersom det inte ska krävas muntlig bevisning för att fastställa brottsdatum. Om möjligt bör inlägget säkras så att även bakomliggande data följer med.
- Be polisen att upprätta en pm som redogör för om meddelanden lämnats i en offentlig eller en sluten grupp. Hur gick polisen tillväga för att säkra bevisningen? Gick det att använda länken som anmälaren angett eller krävdes det någon form av inloggning? Är det en sluten grupp bör antalet medlemmar framgå av promemorian.
- Finns inte inläggen kvar när polisen ska säkra bevisningen bör förhör hållas med anmälaren.
- Av förundersökningen bör framgå i vilket sammanhang yttrandet har lämnats. Är det t.ex. en politisk diskussion? Det innebär att materialet som avser kommentarer på sociala medier bör vara så omfattande att de kan ligga till grund för en analys.
- Det är vanligt att brott förnekas på den grunden att det är en eller flera andra personer som haft tillgång till misstänkts telefon eller dator och skrivit inlägget. Invändningen att annan skrivit meddelandet kan motbevisas genom en undersökning av andra inlägg från samma profil. Det kan vara tidpunkten för det omstridda inlägget, språket som används, samma uttryck som upprepas i olika inlägg, att det är fråga om flera på varandra följande inlägg och att den misstänkte genomgående skriver med versaler. Ytterligare exempel är att man skriver om resor och familjen och infogar

bilder på anhöriga som namnges.

- Överväg att ta mobiltelefon och dator i beslag. Även om inte inläggen finns på datorn eller mobiltelefonen kan där finnas uppgifter som visar att misstänkt besökt ett flertal hemsidor som är kända för att publicera främlingsfientligt material. Förutom besöken kan också Facebook-profilen innehålla gilla-markeringar från sådana sidor.
- Överväg att fatta beslut om genomsökning på distans för att säkra meddelanden och för att utreda motivet till brottet. Se även *RåV 2025:5 Genomsökning på distans*.
- När det gäller möjligheterna för tillgång till ip-adresser eller annan digital information på sociala medier, se ämnessidan [It och brott](#).

7.4 Målsäganden och målsägandebiträde

- Av rapporter som Brå tagit fram framgår att många hatbrott aldrig anmäls. Förklaringarna till varför de flesta väljer att inte anmäla brott kan var flera; brottsoffret kanske saknar kunskap om vad ett hatbrott är, rädsla för att inte bli trodd eller tagen på allvar av de rättsvårdande myndigheterna, obenägenhet att vilja offentliggöra en viss sexuell läggning, osv. Även det förhållandet att förövaren ibland är en närstående person eller en person med direkt inflytande över ens vardag kan påverka anmälningsbenägenheten.
- Mot denna bakgrund är det viktigt att förundersökningsledaren och utredaren är införstådda med de specifika förhållanden och de svårigheter som kan följa med att tillhöra en viss minoritet eller grupp, för att i möjligaste mån kunna bedriva utredningsarbetet framåt med bibehållen trygghet för brottsoffret.
- Om anmälan rör olaga diskriminering, kontrollera med målsäganden om det också gjorts en anmälan till DO.
- Många av hatbrotten utgör tillsammans med bl.a. sexualbrotten och fridskränkingsbrotten en kategori brott som i högre grad än annars innebär en extra påfrestning för brottsoffret. Offret skuldbelägger ofta sig själv och tonar ner allvaret i händelsen som en följd av normalisering. Målsäganden kan behöva särskilt stöd för att orka genomföra rättsprocessen.
- Precis som vid annan övergreppsbrottlighet kan en bidragande framgångsfaktor i denna typ av ärenden och mål vara att i ett tidigt skede av förundersökningen begära förordnande av målsägandebiträde eller att undersöka huruvida brottsoffret önskar ta med en stödperson till förhören.

- Av förarbetena framgår att målsägandebitråde kan förordnas om gärningen är av kvalificerat slag, innebär en svår kränkning av den enskildes integritet och då det kan förutses pressande och ingående förhör. Målsägandens fysiska/psykiska tillstånd kan också vara sådant att han eller hon kan antas ha särskilt behov av juridiskt biträde. Även åldern kan ha betydelse för frågan om målsägandebitråde ska förordnas eller inte.⁴⁷
- Målsägandebitråde kan även förordnas när brottsmisstanken enbart gäller hets mot folkgrupp om brottet är riktat mot en enskild, se [avsnitt 2.4](#).

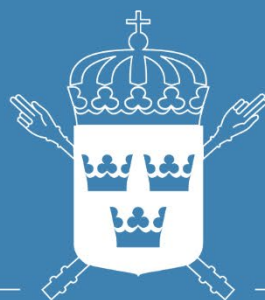
7.5 Utred motivet – utred gärningspersonen

- En av de största utmaningarna för de utredande myndigheterna vad gäller hatbrotten är att kunna visa motivet för brottet. Det finns inga enkla åtgärder eller självklara lösningar för hur åklagare bäst ska kunna visa att ett hatbrottsmotiv legat bakom brottet eller i vart fall har varit en av anledningarna till att brottet begåtts.
- Precis som vid grövre våldsbrott kan det dock vara värdefullt att i ett tidigt skede av förundersökningen lägga rimliga resurser på att ”kartlägga” gärningspersonen. Med dokumentation om gärningspersonens agerande utåt i andra relevanta avseenden kan det vara lättare att påvisa motivet för brottet. Det kan vara fråga om att visa på medlemskap i rasistiska organisationer, blogginlägg och dylikt (även om inläggen i sig inte är straffbara).
- Överväg där så är möjligt att använda tvångsmedel även när det gäller att säkra bevisning avseende motivet. Husrannsakan kan t.ex. genomföras för att ta föremål i beslag eller på annat sätt dokumentera gärningspersonens inställning till det föreliggande motivet. Även genomsökning på distans kan vara ett lämpligt verktyg, se *RäV 2025:5 Genomsökning på distans*.
- I förhörssituationen är det extra värdefullt att utredaren är uppmärksam inte bara på det som sägs utan även om den misstänkte öppet bär symboler (t.ex. tatueringar) eller utanför förhöret fäller kommentarer som kan visa på ett föreliggande hatbrottsmotiv. Yttranden och kommentarer som fälls utanför förhörssituationen som kan bidra till att visa på den misstänktes motiv bör dokumenteras på lämpligt sätt och tillföras förundersökningen. Frågan om beslag kan aktualiseras även i denna situation.

⁴⁷ Prop. 2000/01:79 s. 40.

7.6 Särskilt om straffskärpningsregeln

- När hatbrott föreligger med tillämpning av straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 § 7 BrB ska denna delges den misstänkte särskilt i anslutning till gärningspåståendet. Innebörden av straffskärpningsregeln ska förklaras för den misstänkte.
- Då åtal väcks för brott som är att bedöma som hatbrott i enlighet med straffskärpningsregeln bör de straffskärpande omständigheterna anges i gärningsbeskrivningen. Processförande åklagare bör framföra att det är önskvärt att domstolen i sin dom redovisar hur domstolen tillämpat bestämmelsen.
- Precisera så långt som möjligt vari motivet består för att få domstolarna att bli tydligare i sina domskäl.

ÅKLAGARMYNDIGHETEN